

A KÖNYVTÁROSOK ÉS INFORMÁCIÓS SZAKEMBEREK FELKÉSZÍTÉSÉRŐL EGY AMERIKAI MEGKÖZELÍTÉSBN

Marta Dosa

Syracuse-i Egyetem, USA

Bevezetés

Témánk három fogalmát eleve tisztázzuk:

- ◆ a "szakember",
- ◆ a "képzés" és "felkészítés" közötti különbség,
- ◆ a szakemberek felkészítésének végső célja.

Szakemberek

A fogalom attribútumainak több évtizedes vitatottsága ellenére a szakma a specializált gyakorlatnak még mindig egy olyan területe, ahol a "gyakorló" (akit specialistának, szakértőnek tekintünk) a "kliensével" konzultatív viszonyban van. A szakemberek különböző csoportjai ezt az elvet különféle képpen értelmezik: egyikükben a gyakorló, a professzionalista feltétlen tekintélye érvényesül, másikukban a kliensnek számottevő befolyása van kettőjük viszonyára. A szakemberekről feltételezzük, hogy új elképzeléseiket és módszereiket a szakterületükön folyó alkalmazott kutatások eredményeiből merítik, és cserébe – új megközelítésekkel próbálkozva – maguk is gazdagítják a szakma eszköztárát. Egy megegyezésen alapuló, belső, illetékességgel felruházott intézmény (koordinációs testület) határozza meg a minősítéseket, a szabványokat, a viselkedési szabályokat, a képzési követelményeket és az oktatási engedélyek kiadását.

Azokban az időkben, amikor a gyakorlati szakmáknak ilyen általános értelmezését a társadalom széles körben elfogadta, hasznos volt a könyvtárosságot is erre a mintára igazítani, s a képzés céljaként a "professzionális" rangot kitűzni. Manapság mind a szakemberek beállítottsága, mind a szakmákról alkotott vélemények változáson mennek keresztül. Az amerikai információs szakembereknek és menedzsereknek nincs olyan testületük, amely meg-

szabná az oktatási politikát és ellenőrizné a képző intézményeket. Vajon ez a körülmény rugalmasabbá vagy kaotikusabbá teszi-e munkaerőpiacukat? Erre nincsenek kész válaszaink. Néhány bíráló a szakmai felkészítés hitelét és társadalmi értékét is megkérdőjelezi [1]. A kritikus önvizsgálat nagyon egészséges lehet, ha nem vezet zsákutcába; mert nem mondhatunk le arról az erőfeszítésről, hogy újra és újra meghatározzuk a szakma mibenlétét, és *azután* új tartalommal töltjük meg, perspektívát és képzési célokat adjunk neki. *Saracevic* így tett, amikor a következőket mondta:

A komplex társadalmi információsükséglet kielégítése egymással szoros összefüggésben álló szakmai gyakorlatot és tudományos vizsgálódást kíván meg. Ennek a kapcsolatnak az információtudományi képzésben kell elkezdődnie és tőle erőteljes támogatást nyernie [2].

Az Egyesült Államokban a könyvtárosképzés 1887-ben kezdődött a Columbia Egyetemen. A centenáriumi év – az amerikai könyvtárosegyesület (American Library Association = ALA) és a könyvtári-informatikai oktatás egyesülete (Association for Library and Information Science Education = ALISE) vezetése alatt – sokféle alkalmat kínált a szakmai felkészítés felülvizsgálatára és jövőjének felvázolására [3–6].

A fenti példák szemléltetik a könyvtárügy és a tájékoztatástudomány közötti megosztottságot, ami a szakirodalmat jellemzi. Ez az elkülönítés hasznos is lehet az egyes területek kibontakozásának leírásánál. A "tájékoztatási szakember" kifejezés azonban itt minden olyan réteget magában foglal, amely professzionális szinten kezeli az információt könyvtárban, tájékoztatási központban, adatbankban, levéltárban vagy bárhol másutt.

Képzés és felkészítés

Tekintettel a szakma három összetevőjére (gyakorlat, kutatás, képzés), amelyek folyamatos kölcsönhatásban vannak egymással, a szakembereknek többre van szükségük, mint formális képzésre és oktatási programokra. A professzionalizáció egyik vonása, hogy a jelölteknek a legkülönfélébb informális befolyásokra van szükségük ahhoz, hogy szerepkörük, felelősségük és korlátaik ismeretében léphessenek a szakma színterére. A felkészítés abban különbözik az oktatástól és képzéstől, hogy viselkedésmódokat, normákat szab meg és orientál a sokféle informális tapasztalaton keresztül, amelyek inkább a szakmai környezetből származnak, semmint az előadásokból vagy a tankönyvekből. Amikor a szakembereknek emberi problémákkal kapcsolatos döntéseket kell hozniuk a saját gyakorlatukban, választásaik és megoldásaik gyakran az ilyen informális tanulástól függenek.

A kiegyensúlyozott felkészítés tartalma és formája a jól kialakult szakmánál (könyvtároság, levéltároság) könnyebben meghatározható, mint az újabb szakterületeken (információgazdálkodás – information resource management; nyilvántartások kezelése – records management). Vannak olyan területek (például az informatika és telematika), ahol a tudományos kutatás és a szakmapolitikai vonatkozások háttérbe szorítják a kliens–szakember viszony szempontjait, ezért ezeknek a területeknek a szakmai dimenzióit még nem tárták fel. Mégis, az információs munkának ezeken a gyorsan növekvő területein kell a tanterv és az átfogó felkészítés új megközelítéseit megfogalmaznunk. Ez kettős feladatot jelent: új képzési programokat kell megterveznünk és kidolgoznunk; ezeket összhangba kell hoznunk egyfelől az eddig kialakult tantervekkel, másfelől a gyakorlati munkával.

A személyes fejlődés és a "képesse tevő" funkció

Ahhoz, hogy az egyéneket felkészíthessük egy gyakorlati szakmai munkára, definiálnunk kell a szakterületet, valamint a társadalomban betöltött szerepét. Ebből a szempontból munkánk sok kívánnivalót hagy maga után. Az elmúlt évtizedben tanúi voltunk a dokumentáció, az adatfeldolgozás, a tájékoztatástudomány, az informatika és telematika viszonylag gyors egymás utáni megszületésének. Erőfeszítéseket tettünk, hogy mindezeket a szakágakat meghatározzuk, sőt szakmapolitikai szempontból megvédjük, de sohasem sikerült leírunk kapcsolataikat egymáshoz vagy a hagyományosabb ágakhoz.

Ez a fogalmi hiányosság nemzetközi méretű zűrzavart idéz elő, és mindegyik ágazat hitelét rongja. Ahogy a meghatározhatatlan "információs társadalom" bizonytalan tudata áthatja a hivatalokat, a népszerűsítő irodalmat és a tömegtájékoztatást, ahogy mindegyik tájékoztató munkával foglalkozó szakmai csoport azon erőlködik, hogy körülhatárolja benne a saját helyét, a közöttük levő szabályszerű kapcsolódás igénye egyre sürgetőbbé válik.

Jól tennénk, ha meghatároznánk a szakmai felkészítés közös végcélját, amelyhez mindegyik információs szakma – saját céljai feladása nélkül – csatlakozhatna. Két évtizede úgy tűnt, hogy a "használóközpontúság" válik egy ilyen közös céljává. De a legtöbb e téren folytatott kutatás olyan használói kategóriákat és olyan igénytípusokat alkotott, amelyek az információs szolgáltatásokat illetően a tájékoztatási ágazatokat még jobban megosztó feltételezésekhez vezettek.

Induljunk ki abból az elképzelésből, hogy mindenféle tájékoztatási tevékenységet a tényleges vagy potenciális *információhasználatra* gondolva végzünk; továbbá hogy az információhasználat a kutatásnak realitásosabb tárgya, mint az *információhasználó* [7]. Így már talán feltehetjük a kérdést: mi a közös eleme minden információhasználatnak?

Az emberek az információt sokféle célból használják: választáshoz, döntéshez, akcióhoz, tanuláshoz, szórakozáshoz, a hatalom megszerzéséhez és gyakorlásához, kikapcsolódáshoz stb. Hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy az információhasználat egyik fő hajtóereje a teremtő kíváncsiság. Ha megszerztük az információt, új kíváncsiság és tudásvágy születik meg bennünk. A fejlődés az ember azon képességének módosulását jelenti, amely képessé teszi élni a társadalomban, egyben hozzájárul annak gazdagodásához. Azt mondhatjuk, hogy minden információhasználat közös eleme az *emberi fejlődés* képessége és lehetősége. A tájékoztatási szakmák feladata az emberek fejlődési lehetőségének javítása. Ezt nevezzük "képesse tevő funkciónak". Hogy ez a szózhagyományra vagy a szuperszámítógépekre épít, az csupán az információs környezet, illetve optimális eszközeinek a kérdése.

Végül arra a következtetésre juthatunk, hogy a szakmai felkészítés közös végcélja a tájékoztatási gyakorlat képesse tevő funkciójának előmozdítása, továbbá az ehhez szükséges szellemi, technikai és viselkedési eszközök kialakítása. Szorgalmas kutatómunkára van szükség, hogy jobban megértsük a képesse tevő funkciót, valamint néhány kulcsfontosságú jellegzetességet, pl. a tanácsadást vagy a technikai segítséget az információk alkalmazásához különböző helyzetekben.

E cél tudatában azonban már hozzákezdhetünk a tantervek és egyéb tanulási ráhatások megtervezéséhez, méghozzá úgy, hogy inkább a kölcsönhatásokat erősítsék, mintsem elválasszák a tájékoztatási szakmák egyes ágazatait.

A szakmai felkészítést érintő trendek

A tájékoztatási szakemberek felkészítésére irányuló programokon belül legalább három területen kell tervező- és tesztelőmunkát folytatni:

- ◆ az információtermelés, -közvetítés és -használat folyamatainak megértéséhez szükséges ismeretanyagot felölelő tantervek;
- ◆ a készségek és módszerek gyakorlati elsajátítása;
- ◆ a szakmai irányelvek, viselkedésmódok és kommunikáció megértését segítő informális és nem formális tanulási tapasztalatok megszerzése olvasás, önálló tanulás, kutatás és szakmai gyakorlat révén.

Manapság azok, akik az egyes országokban az információs szakemberek oktatását tervezik, egyúttal tagjai a nemzetközi információs közösségnek is, és ki vannak téve a társadalmi áramlatok hatásának. Ezek az áramlatok a világ iparosodott területeiről a fejlődő országokig egyaránt, bár más-más mértékben, de természetüknél fogva egyetemesen és kényszerítő erővel jelentkeznek, s a hatékony információs technológia nyomán, az információgazdaságtan bevezetése és az információk a kereskedelmi kapcsolatok terén játszott szerepe következtében tűntek elő. Az oktatás irányítói számára ezek a trendek a tantervi változtatás szükségességét és a szakmai specializálódás új hangsúlyait jelzik. A társadalmi jelenségek és az informatikai képzés közötti kapcsolatot a következő példákkal szemléltethetjük.

Először is a nemzetközi konferenciák és szemináriumok ajánlásai egyre több és minőségileg magasabb színvonalú *kutatást* szorgalmazznak az informatikában, illetve a tájékoztatótudományban [8]. A gyakran említett kutatási területek között szerepelnek az információs technológia gazdasági és kulturális kihatásainak számbavétele, a társadalomra vonatkozó adatok gyűjtése vagy a mesterséges intelligencia alkalmazása az információkeresésben. A kutatás területeire egy összefoglaló munka mélyebb betekintést enged [9].

Másodszor, az egyes kormányok növekvő figyelmet fordítanak a tájékoztatásügy munkaerőhelyzetének alakulására [10]. Ez a trend először a természet-tudományi és műszaki ágazatokban volt megfigyelhető, de már jelentkezik az országos társadalomtudományi, pénzügyi és statisztikai információrendszerekben, illetve interdiszciplináris témakörökben

(pl. energetika, egészségügy, élelmiszerügy) dolgozó tájékoztatási szakemberek felkészítésében is. Azoknak a fejlődő országokból érkezett hallgatóknak a száma, akik az USA-beli egyetemeken a legkorszerűbb információkereső módszerekkel ismerkednek meg, arra mutat, hogy a tájékoztatás jelentős szerepet kezd játszani ezeknek az országoknak a nemzeti fejlesztési terveiben.

A harmadik társadalmi jelenség a közművelődési könyvtáraknak és tájékoztató szolgáltatásoknak a szóbeli hagyományokat, a helyi kulturális tevékenységeket és a falusi programokat támogató mozgalma [11, 12]. Az *alapszintű* tájékoztatói kultúra iránti szükséglet hosszú ideig háttérbe szorította a tudományos-műszaki tájékoztatás gyors fejlődése, de napjainkban erőteljesen éled újjá.

Negyedik, egyben utolsó példánk a *regionális és nemzetközi szintű* információmegosztási együttműködési programok. Az információs hálózatok könyvtári rendszereket, szervezeteket vagy magán-személyeket számítógépekkel vagy levelezés útján kapcsolnak össze. Az elektronikus hálózatok, elektronikus hirdetőtáblák és számítógépes távkonferenciák alkalmazásának növekedése arra mutat, hogy a kevésbé fejlett műszaki infrastruktúrával rendelkező országok az információ szétszórása és megosztása tekintetében komoly hátrányban vannak.

A nemzetközi trendekre felhozott e néhány példa is érzékelteti, hogy mekkora ösztönző erővel hatnak az oktatás megújulására éppen azáltal, hogy az információval kapcsolatosan új szakmai döntéseket tesznek szükségessé. Bár ezek a trendek globálisak, az információs szakemberképzés által rájuk adott válasz helyi jellegű, és annak is kell lennie.

Milyen tantervi változásokat várhatunk ezektől a trendektől?

- ◆ A tájékoztatási szakembereket nemcsak a kutatási problematika megértésébe és néhány alapvető kvantitatív és kvalitatív módszerbe kell bevezetni, hanem a kutatás megtervezésébe is.
- ◆ A politikusok érdeklődése az információk a fejlesztésben való hasznosítása iránt szükségessé teszi, hogy a tájékoztatópolitikai tanfolyamokon és szemináriumokon olyan magasan kvalifikált tájékoztatási és könyvtári szakembereket képezzenek ki, akik majd részt tudnak venni a tájékoztatópolitika irányelveinek kialakításában.
- ◆ A köznapi tájékoztatással, a kis települések információellátásával és a közművelődési könyvtárak vezetésével foglalkozó kurzusoknak nagyobb anyagi és személyzeti támogatást kell kapniuk, mint amit jelenleg sok országban kapnak.
- ◆ A növekvő nemzetközi és regionális együttműködésre tekintettel az oktatóknak új utakat kell keresniük az országhatárokat átszelő adatáramlás vagy a technológiatranszfer kérdésének

feldolgozására. A hallgatókat már korán fogékonyra kell tenni a nemzetközi együttműködés és megértés iránt.

Egy amerikai megközelítés

Az oktatási változásokat egy konkrét amerikai példával világítom meg. Esettanulmány helyett megpróbálom általánosítani tapasztalatainkat.

A Syracuse-i Egyetem magánegyetem; könyvtári tanszéke 1896-ban létesült. Az első Master in Library Science (MLS) címet 1949-ben, a Ph. D. címet pedig 1969-ben ítelték oda. Jelenleg a tájékoztatástudományi tanszék öt programot kínál:

- ◆ Undergraduate degree (B. S.) in Information Science – tájékoztatástudományi főiskolai szintű képzés*;
- ◆ Master in Library Science (MLS) – könyvtártudományi egyetemi szintű képzés*;
- ◆ Master in Science in Information Resource Management (MS in IRM) – információgazdálkodás-elméleti egyetemi szintű képzés*;
- ◆ Certificate of Advanced Studies in Library Science – könyvtártudományi posztgraduális képzés*;
- ◆ az információközvetítésben Ph. D. in Information Transfer – doktorátus az információközvetítés témakörben*.

Az öt program közös irányítás alatt fut. Ha az alapkövetelményeknek megfelelnek, a hallgatók – konzultáns tanáruk jóváhagyásával – bármelyik kurzust felvehetik. Számos informális oktatási alkalom (vendégelőadók, csoportmegbeszélések, könyvtárlátogatások stb.) hozza közelebb egymáshoz az MLS- és az IRM-kurzusok hallgatóit, hogy megismerhessék egymás céljait, illetőleg hogy együttműködhesenek egyes tanulmányi projekteken. A számítógép-használat alapvető fontosságú, de az ember – gép interfész és az információs kommunikáció kérdéseire nagy hangsúly esik.

A tervezés és kidolgozás, valamint a gyakorló szakemberekkel folytatott konzultáció hosszú éveit után 1980-ban indítottuk meg második MS in IRM kurzusunkat. Egy szemle készült az amerikai kormányzati, ipari és nem profitszerző magánintézményeknek az IRM-mel kapcsolatos fejlesztéseire és politikájára vonatkozó kutatásokról [13]. A mi egyetemünkön az IRM-kurzus tantervét három témakörre osztottuk fel: rendszerek; információ (tartalom); menedzsment. A program három részből

áll: a kötelező első részben 27 creditpontot kell szereznii, van egy 21 pontos fakultatív rész, végül egy kötelező 6 pontos záró rész. A végzett hallgatók elsősorban vállalatoknál és kormányhivatalokban dolgoznak. A végzettség megszerzése a legtöbb hallgatónak legalább két évig tart; a maximális időtartam öt év.

A tanszék tájékoztatója így írja le a hallgatókról szerzett tapasztalatokat: "Az MS/IRM programra a legkülönbözőbb háttérrel jelentkeznek. Egyesek a társadalom-, illetve a bölcsészettudomány területéről jönnek, fő szakjaik a közgazdaságtudomány, nyelvészet, filozófia vagy kommunikációelmélet. Mások a természettudományok, a számítástechnika vagy a mérnöki tudományok területéről érkeznek, megint mások az üzleti vagy a közigazgatási szokról. Emiatt a sokféleség miatt a programnak van egy kötelező magja (amely egy közös ismeretanyagot nyújt), és van egy fakultatív része (amely az egyéni specializálódást teszi lehetővé). A kötelező és fakultatív kurzusoknak ezzel a vegyítésével a hallgatók egyfelől egy központi tudásanyagra, másfelől a saját erőfeszítéseikkel feltárt, kiegészítő ismeretekre támaszkodhatnak."

Előrelátás

Az Egyesült Államokban az oktatás lépésről lépésre korszerűsödik, mindegyik állami és magánegyetem a neki legjobban megfelelő tempót választja. A magánintézményekben a kormányzat befolyása segélyek, megbízások, ösztöndíjak és országosan támogatott kutatások formájában érvényesül. Az utóbbira a legfrissebb példa a tájékoztató munkához szükséges készségek és képességek vizsgálata a könyvtárakban, információkezelő központokban, tájékoztatói vállalatoknál dolgozó gyakorlati szakemberekkel folytatott interjúk alapján [14]. A könyvtári és informatikai tanszéknek nyújtott kutatási támogatás szintje ingadozik, és a tanszék gyakran fordulnak magánszervezetekhez kutatásaihoz vagy programjaik felülvizsgálatához anyagi támogatásukat kérve. Ez a helyzet nem egyedi a könyvtári-tájékoztatási területen – amint a felsőoktatás változó trendjeinek újabb vizsgálatai is tanúsítják [15, 16]. Kemény verseny folyik az egyes információs tanszék között, ill. a tanszék és más egyetemi szervezeti egységek között, és megrázkódtatást jelentett a szakmának több tanszék bezárása az elmúlt években. Ugyanakkor az életerő, az innovatív szellem és kutatási orientáció föltámadásának vagyunk tanúi jó néhány újjászervezett tanszéken.

Amikor megkezdődnek a megbeszélések a tantervi reformról vagy az új programokról, a tantestület feladata az, hogy egyetértésre jusson a prioritáso-

* Az USA és hazánk képzési rendszere meglehetősen eltér egymástól, így nincs megfelelő magyar ekvivalens, az itt megadott megnevezés csak közelítő értékű. – A szerk.

kat illetően. Minden helyzet más megközelítést igényel. Esetenként indokolt a program teljes felülvizsgálata, máskor helyesebb néhány kiválasztott új kurzust beiktatni. A központi kérdés a következő: a képzési programoknak kezdeményező szerepet kell-e játszaniuk az innováció folyamatában, vagy pedig a gyakorlati szakemberek által bevezetett változtatásokat kell követniük. A szakirodalom véleménye megoszlik. Véleményünk szerint a képzési programoknak arra kell törekedniük, hogy a tantervi változtatásokban az oktatók, a gyakorlati szakemberek, a kutatók és a vezetők kreatív gondolkodása jusson kifejezésre.

Az informatikai képzés abban különbözik az egyéb tudományok és foglalkozási ágak terén folyó képzéstől, hogy fő tárgya – az információ – teljesen összeszövődik a társadalom minden lehetséges folyamatával és történéseivel. A tudományos felfedezések, a műszaki találmányok és a gazdasági változások életünk egészére hatással vannak, s új oktatási, kommunikációs és információhasználati módokat teremtenek [17]. Az oktatás megújítóinak rendelkezniük kell az előrelátás képességével, hogy felismerjék az új képzési szükségleteket, még mielőtt azok a gyakorlatban jelentkeznek.

A változtatáshoz vezető megfontolások

A következőkben rövid reflexiókat fűzök a tájékoztatási munkában felvetődő kérdésekhez, amelyek az átmenet, a változás állapotában vannak. Ezeknek a kérdéseknek az átgondolása tanszékünkön a tanterv megváltoztatásához vezetett. Az ilyen és ehhez hasonló problémákat nemzetközi viszonylatban is fel lehet vetni, de a válaszoknak az országon belül kell megszületniük.

A képzés "fogyasztói"

A tájékoztatási rendszerek, illetve szolgáltatások végső felhasználója közvetve élvezi (vagy szenved el) az oktatási kísérleteket, de a munkaerőpiacot képviselő jövőbeli munkaadók is közvetett használóknak minősülnek a képzési programok szempontjából, amikor a frissen végzett hallgatókat alkalmazják, vagy amikor a posztgraduális tanfolyamokon való részvételre ösztönzik dolgozóikat. A mi közvetlen fogyasztóink a hallgatók, és az ő első munkahelyükön szerzett – és a munkaadók elvárásaival szembesített – tapasztalataik mélyreható elemzése bizonyosan hasznos lenne. Az ilyesfajta kutatások nagyon szépen beilleszthetők lennének jó néhány egyetemi programba, s a folyamatos önvizsgálat részévé válhatnának.

A programok sokfélesége

"Izgalmas", "ösztönző", "kaotikus" – ilyen véleményekkel találkozhatunk a gyakorlati szakemberek körében, amikor a különféle egyetemek tanszékein folyó tájékoztatótudományi és információs szervezési (information management) képzési programok burjánzása kerül szóba [18, 19]. A néhány éve még innovatívnak tekintett munkaköri elnevezések és szakmai pályák ismét változáson mennek keresztül. Az egyetemre jelentkező hallgatók igen változatos háttérrel jönnek. A tanulmányi programot a korábbinál sokkal inkább az egyes hallgatókra szabjuk, még akkor is, ha már több kötelező kurzus van, mint azelőtt. A mindenre kiterjedő minőségi normák és mércék, minősítési eljárások, sőt, a hallgatókra vonatkozó demográfiai összehasonlító adatok hiányából származó nehézségek ellenére a tájékoztatótudományi képzési programok sokfélesége pozitív irányzat. Ez arra figyelmeztet, hogy a változtatással nem lehet megvárni a dolgok megállapodását.

Technológia és információgazdaságtan (information economics)

Nincs még egy tárgykör az információs munkán belül, amely annyi szakirodalmat termelne, mint az információs technológia. Az oktatók olyan problémákkal néznek szembe, mint a releváns, megfelelő minőségű források kiválogatása, a technikai és nem technikai kurzusok közötti egyensúly megteremtése, továbbá méltányos teljesítménymércék megállapítása a számítógép-használat tekintetében nagyon különböző háttérrel rendelkező hallgatók számára. Gondunk az is, hogy a számítástechnika, a szoftverfejlesztés, az információkeresés, továbbá az elektronika gyors fejlődése miatt a hallgatók műszaki ismereteinek egy része még azelőtt elavul, mielőtt használni tudnák őket. Az egész információtechnológiai oktatásban észlelhető átalakulás voltaképpen hangsúlyeltolódás a pusztán technikáról egy olyan ismeretegyüttesre, amely a technikán kívül magában foglalja annak képességét is, miképpen kell megállapítani és bemutatni a döntéshozók számára a fokozott információhasználat gazdasági értékét. Az információtechnológiai oktatásban mutatkozó nehézségek egyik megközelítési módja a kurzusok és laboratóriumi gyakorlatok három csoportjából kialakított konfiguráció lenne:

- ◆ az elmélet és a kutatások áttekintése;
- ◆ számítógép-kezelési gyakorlat;
- ◆ a számítógépek és a telekommunikáció által közvetített információs szolgáltatások gazdasági és társadalmi aspektusainak szintézise.

Információs politika

Két rokon, de határozottan különböző fogalmat gyakran emlegetnek együtt a tantervi megbeszéléseken: ez a politikai döntésekhez szükséges információ, valamint az információkezelési politika. Az elmúlt évtizedekben a politológusok számtalan publikációban és konferencián foglalkoztak a különféle szinteken és környezetekben folytatott politikák meghatározásával, megvalósításával és áttekintésével. A közigazgatásban, valamint az üzleti vezetékben folytatott kutatások megmutatták, hogy a döntések minősége gyakran azon múlik, hogy a vezető mennyire képes megragadni a különféle politikai stratégiák kölcsönös összefüggéseit.

Az információs politikákat még néhány éve is alig említették a könyvtári és informatikai tantervekben [20]. Ez a helyzet gyorsan változik. A tájékoztatási cselekvések emberi és gazdasági kihatásait (a könyvtári másolástól a globális információközvetítésig) mind több információs menedzser és használó ismeri fel. A számítástechnika és a telekommunikáció kapcsolódása óriási mértékben megnövelte a hozzáférést mindenfajta információhoz, de ugyanakkor bonyolultabbá is tette a használók, közvetítők és dokumentumok közötti szakmai és jogi viszonyt. Ezek a fejlemények néha egyenesen nyomozó kihívást jelentenek az oktatók számára.

Az UNESCO-nak a nemzeti tájékoztatáspolitikák kidolgozásához adott irányelvei (*Guidelines on national information policy*): "A megkövetelt készségek spektruma széles, nem korlátozódik egyetlen szakmára. Átfogja mindazoknak a szakértelmét és hozzáértését, akik részt vesznek az információ termelésének és közvetítésének folyamatában" [21]. A dokumentum a használók képzését is hangsúlyozza. Az egyes szervezetek és kormányok kisebb figyelmet szenteltek a tájékoztatási politikák oktatásának. A Syracuse-i Egyetemen 1973 óta folyik ilyen jellegű posztgraduális képzés. A feldolgozott tárgykörök: bevezetés a politikai tudományokba; a politikaelemzés módszere; vezetői döntések a könyvtárakban és tájékoztató központokban; főbb kérdések (az információ közösségi, magán- és kereskedelmi értéke); nemzeti fejlesztési célok, tájékoztatási szolgáltatások és politikák; az országok közötti információáramlás. A modulszerkezetnek köszönhetően az oktatók a szükségletekhez igazodva módosíthatják a kurzust.

A használó és a számítógép közötti interfész: a tanácsadás

A szakértői rendszereknek az orvostudományban és az üzleti életben való meghonosítása, valamint az

online olvasói katalógusoknak a könyvtárakban való elterjedése nyomán átmeneti időszakba léptünk. Ezt az időszakot az ember mint közvetítő tényező miatti aggodalom fémjelzi. Az online keresésben a közvetítői rendszerek formájában jelentkező előrehaladás (online keresési segédletek, hardverinterfészek) tovább mélyítette a tájékoztatási szakemberek aggodalmát. Az átmeneti szakasszal foglalkozó áttekintések segítenek fogalmat alkotni a használati elvárások, a rendszertervezők törekvései, némely információs szakember túlzott borúlátása és a kritikusok realizmusa közötti ingatag egyensúlyról [22].

Az információs tanácsadás (information counseling) a konzultációt és a technikai segítséget kombináló folyamat, amelynek során a tájékoztatási szakember és a használó egyfajta partneri viszony keretében old meg egy tájékoztatási problémát. Az információs tanácsadó (a) a konzultáció során megállapítja a kérdés terjedelmét és határait; (b) megkeresi a válaszadás legmegfelelőbb módját; (c) segíti a használót, nemcsak az információ keresésében és leltőhelyének felkutatásában, hanem felhasználásában is; (d) nyomon követi a folyamatot; (e) szisztematikus értékelő módszerek segítségével felméri a tanácsadó tevékenység minőségét. Az információs tanácsadás koncepciója az 1970-es években lassan fejlődött ki, és csak most kap lendületet, mint interaktív problémamegoldó megközelítés [23]. Az oktatásnak most a jelenleg különböző kurzusokon tanított tantárgyakat (interperszonális kommunikáció, online keresés, referenz és kutatási módszerek) kell összehoznia.

Az információ szétsugárzása és a hálózatok

Néha nyomon követhetjük egy gondolat útját a kutatástól a gyakorlat területére, vagy ellenkezőleg, a gyakorlóról szakemberek tapasztalataitól az alkalmazott kutatás kísérleti laboratóriumaiig. Nincs ez így az információmegosztáson alapuló hálózatok esetében. A kutatás egyidejűleg folyik a szociológiában, a tájékoztatástudományban, a kommunikációelméletben, az antropológiában és más tudományágakban. A forrásmegosztás népszerű *gyakorlata* sem korlátozódik egyetlen szakmára. Találunk hálózati formációkat az informális csoportokban, az egyesületekben, valamint szervezetenkénti megállapodásokat is minden ágazatban. Az információs rendszerek és a könyvtári társulások közötti kapcsolatok ma éppúgy elterjedtek, mint a mind többek által használt elektronikus üzenetközvetítő rendszerek.

Ezen a területen a képzési programok sajátos szerepet töltenek be, mert áttekinthetőséget és szintézist hoznak az ellentmondások zürzavarába. A természettudomány, a mezőgazdaság vagy az üzlet és

az ipar világában mutatkozó információs sugárzásti törekvések különböző típusai feldolgozására egy sor foglalkozást lehet megtervezni. Az oktatástechnológia olyan választási lehetőségek összetett világába nőtt bele, amelyek előmozdítják az informális tanulást és a távoktatást [24]. Az iparvállalati környezetben a kommunikációs technikát új módon alkalmazzák [25]. Az itt megkívánt tevékenységekre való felkészítés elkezdődhet az órákon, a szemináriumi megbeszéléseken vagy egy kutatás keretében is, de igazán csak a munkahelyen szerzett közvetlen tapasztalatok révén teljesebben ki.

A használók képzése

A tájékoztatási szakemberek hozzáállása a használók kiszolgálásához nagyon is változatos, ha nem éppen ellentmondó. A használót – mindenféle információs szolgáltatás létének értelmét – vizsgálták már az ágazatok, a szakmák és a szervezetek szintjén, illetőleg konkrét információs rendszerekkel kapcsolatban. A lélektanitól a gazdaságin és vezetés-tudományin át a jogiig a szempontok széles skáláját érvényesítették az információfelhasználók kutatásában, az eredmények mégis csalódást okoztak. Sok kritikus egyetértene a Tájékoztatáspolitikai Magyarországon c. kiadvány megállapításával "...a használói igénykutatásnak csak akkor van értelme, ha az igények és a kielégítésüket célzó szolgáltatások közötti viszony tisztázott és kielégítően meghatározott" [26]. A használónak tulajdonított motivációk, érdekek és magatartások rendszerint inkább a tájékoztatási szakemberek gondolkodását tükrözik, mint az információhasználat valóságos világát.

A használóképzés céljai és módszerei ugyancsak változóban vannak. Ha megpróbálnánk jobban megérteni az egyének *információhasználatát* – ahelyett, hogy önkényesen a *használók* sablonjaiba erőltetnénk őket –, talán segíthetnénk az információs igény növekedését. A FID/ET (Federation for Information and Documentation, Education Training Committee) kliringállomása úgy ösztönzi az információhasználatot, hogy nemcsak referenz- és forrásközvetítő szolgáltatást nyújt, hanem technikai segítséget is ad. Ilyen megközelítés mellett volt az az UNESCO-értekezlet is, amely megkülönböztette a "használóképzést" (user education), a "használó eligazítását" (user orientation) és a "használó segítségét" (user assistance) [27].

Buktatók

A változás lehet kedvező és lehet káros, attól függően, mennyire átgondoltan vezetik be, ill. valósítják meg. Ha a tanterv hirtelen, drasztikusan válto-

zik, az oktatók, a gyakorlati szakemberek és a hallgatók nem értik meg kellőképpen, visszafelé sülni el. Probléma az információs képzési program külső hatásoktól való *függetlensége* és a más országokban folyó programokkal való egyeztetés hiányából fakadó *elszigeteltség* közötti megfelelő egyensúly kialakítása is. Ma számos kormányközi testület és kormányzatoktól független szervezethez tartozó szervezet hoz létre vitafórumokat, eszmecsereket és ad irányelveket, amelyek előmozdítják az együttműködést anélkül, hogy beavatkoznának a belső döntésekbe. Az UNESCO-nak a FID-del, az ICA-val és az IFLA-val a tájékoztatótudományi, könyvtári és levéltári képzés területén folytatott munkája jól példázta ezt a megközelítést.

A tájékoztatási dolgozók szakmai felkészítésének megújítása feltételezi a jelenlegi sikerek és kudarcok, valamint a tervezéshez fűződő ok-okozati kapcsolatok objektív áttekintését. A változás lehetséges buktatóinak elkerülésére jó, ha az oktatók, vezetők és gyakorló szakemberek tekintettel vannak az alábbi és hasonló szempontokra.

A változtatás értelme

Az oktatási reformok bevezetésekor elsősorban a gazdasági és a politikai vonatkozásokat szokták átgondolni. Mielőtt azonban feltennénk a kérdést: "van-e rá pénzünk?", illetve "jóváhagyja-e az egyetem vezetése?", azt kell kérdeznünk, "hová is vezet ez a változtatás"? Egy új képzési programot csak az indokol, ha a tájékoztatási szakembereket képessé teszi a hatékonyabb részvételre az országos fejlődésben, és ha ellátja őket mindazokkal az ismeretekkel és készségekkel, amelyek révén a maguk részéről ők is lehetővé teszik mások bekapcsolódását és ezáltal életkörülményeik javítását.

A "megfelelő" tanterv

Ma sok ország importál tanterveket, egyes tanfolyamokat, szemináriumokat vagy különféle pedagógiai megoldásokat. Milyen kihatásai vannak egy importált tantervnek? A technológiatranszfer gyakorlatában a "megfelelő" fogalmával gyakran helyettesítik a helyzet, az igény szint és az importált technika, eljárás vagy ismeret lehetséges társadalmi következményeinek gondos elemzését. Anélkül, hogy megvizsgálnák, mi az, ami az adott kulturális környezetben igazán megfelelő lenne, a tanácsadók átmeneti és felszínes "gyors megoldást" ajánlanak, vagy túlságosan fejlett, ill. máris elavult információs rendszereket. Az igazán megfelelő tanterv csak a tanácsadók és a helyi szakértők lelkiismeretes közös tervezőmunkájával dolgozható ki.

Összetákolt tantervek

A könyvtári és informatikai tantervekben az "információ hozzáférése" tárgykört világszerte külön kurzusokba ágyazzák, az információhasználat szintetizáló szempontjait pedig elhanyagolják. Az egyik kurzus tárgya a "referenz", a második az "online keresés", a harmadik a "nem könyv alapú információszolgáltatások", s az e szakmai funkciók közötti fogalmi és gyakorlati kapcsolatokkal ritkán foglalkoznak. A sok különálló, dokumentumtípusok szerinti kurzus önkényes jellegét ellensúlyozandó, néhány program külön szemináriumot kínál az információhoz való hozzáférés stratégiáiról, amelyek minden környezetben és a hozzáférés bármely eszközére alkalmazhatók.

A módszerek és fogalmak közötti egyensúly

Sok programban a készségre orientált kurzusok uralják a tantervet. Az elméleti megközelítést a doktori tanulmányok területének tekintik. Az ilyen egyoldalúság nem vértézi fel a hallgatókat az ismeretek termelésének és használatának teljes körével kapcsolatos fogalmakkal, elvekkel és politikákkal. A képzés ugyan nem tudja a hallgató helyett elvégezni a fogalmak és a gyakorlat integrálását, de olyan alkalmakat és körülményeket kell teremtenie, amelyek segíthetnek a hallgatónak integrálni az oktatási ráhatás minden elemét. Mert ha a hallgatóban nem fejlesztjük ki az eszmék szeretetét, a kérdés és érvelés tiszteletét, hogyan emelhetjük a kutatás általános színvonalát?

Szakmai "szakadékok"

Ahogy a könyvtárosképzési programok különböző országokban tantervekben egyre inkább a szélesebb információorientációt érvényesítik és a technikai alkalmazásokról illesztnek be kurzusokat, veszélyes szakadék nyílik a hagyományos és az új előadók között, s ugyanígy azok között, akik ezeket a programokat régebben, illetve mostanában végezték el. Ez minden országban és minden tárgykörben jól ismert jelenség, de különösen az egy fejlődő környezetben, ahol a változások gyorsak, a továbbképzés pedig nem képes minden igényt kielégíteni. Az innovatív képzési programok nem tudják megakadályozni a területen szükségképpen bekövetkező oktatási-szakmai avulást. Az oktatás tervezőinek azonban az a dolguk, hogy bevonják a gyakorló szakembereket az új programok megtervezésébe, hogy a szakemberek nyílt fórumain és értekezletein megmagyarázzák a változtatást a szakmai közösségnek,

s végül, hogy hatékony továbbképzési programokat dolgozzanak ki.

A technológiaigényes hozzáférési eszközökkel kapcsolatos információs tevékenységek – pl. médiastúdiumok – megkülönböztetett figyelmet érdemelnek a tervezőktől [28].

Tanítható-e a szakmai etika?

Azt is kérdezhetnénk, kell-e szakmai etikát tanítani. Hogyan lehet ezt a tárgykört körülhatárolni és feldolgozni a szakmai felkészítés keretében: külön kurzusként vagy számos egyéb kurzusba beleillesztve? Miként kell kezelni: mint a formális oktatás tantárgyát vagy mint nem formális szakmai tapasztalatot? A könyvtárügynek mindig volt egy erős, a szakmába belefoglalt viselkedési kódexe, de a szerepek differenciálódásával és az új tudományágak megjelenésével a szakmai tevékenységnek ezt a dimenzióját egyik képzési forma keretében sem könnyű tárgyalni. Ez a nehézség azonban önmagában is csapda. A személyiség védelme, a titkosság, a szellemi alkotás tulajdonjoga, a számítógépes információhoz való egyenlő hozzáférés és egy sor egyéb probléma újra a felszínre hozta a szakmai etika iránti igényt. Az alternatívák ma túlságosan nyitottak, a döntések túlságosan összetettek. A tudomány nem engedi meg az értékítéleteket; a szakma igényli őket. Súlyos felelősséggel jár az információnak mint hatalmi tényezőnek a kezelése.

Összefoglalás

Bár példaképpen egy konkrét képzési programot ismertettünk, ennek jellemző vonása mégis számos megközelítés kombinálása a képzés több szintjén és különböző módokon, beleértve a formális kurzusokat, szemináriumokat, a kutatást, a gyakorlati munkát, az információs politikák elemzését és a szakmai gyakorlaton való részvételt. Célunk az volt, hogy általánosítsuk ennek a képzési programnak a tapasztalatait és a mögötte rejlő megfontolásokat, mintsem hogy esettanulmányt készítsünk.

Hogy gondolkodásunkat az elmélet és az információs politika keretei felé irányítsuk, áttekintettük a szakma fogalmát, az átfogó szakmai felkészítés és az oktatás közötti különbséget, és a szakember "képessé tevő funkcióját" mint az információs munka különböző ágazatainak közös célját. Az oktatási reformokhoz vezető megfontolásokat tárgyaló rész a figyelmet az átalakulás hét kérdésére irányította, amelyek új tantárgyakat és oktatási módszereket igényelnek. Ezeknek és sok más kérdésnek teljes arc-

vonalán az átalakulás ütemét és intenzitását az a sürgető igény hajtja, amelyet minden információs szakma érez, hogy "jobb" rendszereket és szolgáltatásokat kell kifejlesztetniük a használók számára. Az oktatók problémája az, hogy nehéz meghatározni, mit is jelent a "jobb".

Az információs rendszerek és szolgáltatások "jó-ságát" minden országban a gazdasági, politikai és kulturális környezet követelményeire alapozva lehet megállapítani. A nemzetközi együttműködési programok – a tapasztalatok kicserélése révén – nagy segítséget adhatnak. Ezzel kapcsolatban a következő gondolatok érdemelnek megfontolást.

1. Az információátvitelben jelentkező technológiai változás gyakran okoz változásokat a tantervekben és a továbbképzési programokban, de az új technikai ismeretek és készségek megszerzése nem lehet a szakmai felkészítés elsődleges célja.

2. Az oktatási innovációk tervezése, valamint a prioritások és stratégiák meghatározása a leghatékonyabban az oktatók, gyakorlati szakemberek, döntéshozók, és kutatók együttműködése által valósulhat meg, a hallgatók észrevételeinek figyelembevételével. Mindegyik csoportnak sajátos hozzáadnivalója van a közös munkához.

3. Bár tudjuk, hogy az oktatási-képzési célok minden országban kulturálisan meghatározottak, a szakma különböző ágazatai programjainak összehangolásához lényeges a nemzetközi és regionális együttműködés.

4. Azoknak, akik megtervezik és valóra váltják a változtatásokat a képzésben, merész jövőképre, egyben a hagyományok tiszteletére van szükségük, továbbá arra a képességre, hogy a szakmai, oktatási és kulturális különbségek szót tudjanak érteni egymással.

Irodalom

- [1] WILSON, P.: Secondhand knowledge, an inquiry into cognitive authority. = Contribution in Librarianship and Information Science, 44. sz. Westport, CT, Greenwood Press, 1983.
- [2] SARACEVIC, T.: Information science education in the 1980's? = Information Management in the Eighties, Proceedings of the Annual Conference of the American Society for Information Science, Chicago, 1977. White Plains, N. Y., Knowledge Industry Publ., Inc., 1977. p. 22.
- [3] BOBINSKY, G. S. (ed.): Current and future trends in library and information science education. = Library Trends, 34. köt. 4. sz. 1986. p. 535–788.
- [4] DAVIS, D. G.–PHYLLIS, D. (eds.): History of library and information science education. = Library Trends, 34. köt. 3. sz. 1986. p. 367–531.
- [5] HOLLEY, E. G.: One hundred years of progress: the growth and development of library education. = ALA Yearbook of Library and Information Services, 1986. PARENT, R. H. (ed.), Chicago, ALA, 1986. p. 22-28.
- [6] SULLIVAN, P.: ALA and library education: a century of changing roles, actors, shifting scenes and plots. = Journal of Education for Library and Information Science, 26. köt. 1986. p. 143–153.
- [7] DOSA, M. L.: Environmental information systems. = Information for Economic Planning and Development for the African Region, Proceedings of a Seminar, Accra, Ghana, 1978. July. KISIEDU, C. O. (ed.), University of Ghana, 1980. p. 76–88.
- [8] Educational planning in the context of current development problems, an IIEP Seminar, Paris, 1983. Oct., Paris, UNESCO, International Institute for Educational Planning, 1. köt. 1984.
- [9] A library and information science research agenda for the 1980s: final report. Santa Monica, CA, Cuadra Associates, Inc. 1982.
- [10] WESLEY-TANASKOVIC, I.: Guidelines in national information policy: scope, formulation and implementation. Paris, UNESCO, 1985.
- [11] Education for librarianship at the grassroots level. = Proceedings of the 50th General Conference of IFLA, Nairobi, 1984. The Hague, IFLA, 1985.
- [12] KIDD, R.–COLLETTA, N. (eds.): Tradition for development: indigenous structures and folk media in non-formal education. Bonn, German Foundation for International Development and International Council for Adult Education, 1980.
- [13] LYTLE, R. H.: Information resource management: 1981–1986. = Annual Review of Information Science and Technology, 21. köt. 1986. p. 309–336.
- [14] GRIFFITHS, J. M.–KING, D. W.: New directions in library and information science education. White Plains, N. Y., American Society for Information Science, 1986.
- [15] BOWEN, H. R.–SCHUSTER, J. H.: American professors: a national resource imperilled. New York, Oxford University Press, 1986.
- [16] Involvement in learning: realizing the potential of America's higher education. Washington, D. C., National Institute of Education, 1984.
- [17] GUILLE, B. R. (ed.): Information technologies and social transformation. Washington, D. C., National Academy Press, 1985.
- [18] COOK, M.: Guidelines on curriculum development in information technology for librarians, documentalists and archivists. Paris, UNESCO, 1986.
- [19] SHARIF, M. N.: Measurement of technology for national development. = Technological Forecasting and Social Change, 1986. 29. sz. p. 119–171.
- [20] HEIM, K. M.: National information policy and a mandate for oversight by the information professions. = Government Publications Review, 13. köt. 1. sz. 1986. p. 21–37.
- [21] Ua., mint a 10.
- [22] VIGIL, P. J.: The software interface. = Annual Review of Information Science and Technology, 21. köt. 1986. p. 63–86.
- [23] DOSA, M. L.–HOLT, D.: Information counseling and policies. = The Reference Librarian (nyomdában).

- [24] POLCYN, K. A.: The role of communication satellites in education and training: the 1990s. = Programmed Learning and Technology Review, 18. köt. 4. sz. 1981. p. 230–244.
- [25] SULLIVAN, C. H.: Planning for information networks. = Sloan Management Review, 18. köt. 2. sz. 1987. p. 39–44.
- [26] Information Policy in Hungary in the Context of Introducing Up-to-date Technology and Developing International Cooperation, Seminar, organized by UNESCO, Budapest, 16–18 June 1986, Final Report. Budapest, National Technical Information Centre and Library and Computer and Automation Institute of the Hungarian Academy of Sciences, 1986. p. 7.
- [27] SENE, H.: The teaching of user studies as a subject for the preparation of librarians, documentalists, archivists and other information specialists. = International Symposium on Harmonization of Education and Training Programmes in Information Science, Librarianship and Archival Studies, Paris, 8–12 October 1984. Paris, UNESCO, 1984.
- [28] ELY, D. P. – STONE, C. W.: Media studies. = Internationalizing Library and Information Science Education, HARVEY, J. F. – CARROLL, F. L. (eds.) Westport, CT, Greenwood Press, 1987. p. 291–317.

Fordította: Mándy Gábor

DOSA, M.: A könyvtárosok és információs szakemberek felkészítéséről egy amerikai megközelítésben

A szerző által használt "felkészítés" fogalom a formális képzésen túl magában foglalja az attitűdök, normák és orientációk kialakítását és a szakmai tapasztalatok befogadását. Az információs ágazatok (könyvtárügy, tájékoztatásügy, levéltárügy) közös céljának az emberi fejlődés lehetőségeinek javítására "képesé tevő" funkciót, a szakmai felkészítés céljának pedig e funkció kifejlesztését tekinti. A Syracuse-i Egyetem példáján mutatja be a tantervi reformok előkészítésével és szervezésével kapcsolatos problémákat, többek között kitérve a lehetséges buktatókra, s az elméleti és gyakorlati képzés helyes arányának kérdésére.

* * *

ДОША, М.: Подход к обучению библиотекарей и информационных работников в Америке

В понятие „подготовка“ автор, наряду с формальным обучением, включает также формирование норм и ориентировку на практическую подготовку. Общей целью информационных отраслей (библиотековедения, информации, архив-

DOSA, M.: Some issues pertaining to the preparation of librarians and information professionals: An American approach

The concept "preparation" used by the author includes, in addition to formal training, issues like forming of attitudes, norms and orientations, and the acceptance of professional experiences. The common goal of the different branches of information activities (libraries, information services, archives) is to provide candidates with functions "enabling" them to improve the possibilities of human development while the goal of professional training is to develop these functions. The problems associated with the preparation and organization of curriculum reforms are shown through the example of the Syracuse University, concerning also the possible pitfalls and the question of proper proportion of theoretical and practical training.

* * *

DOSA, M.: Über die Vorbereitung der Bibliothekare und Informationsfachleute in amerikanischer Annäherung

Der von dem Verfasser gebrauchte Begriff "Vorbereitung" enthält ausser der formalen Bildung die Ausgestaltung der Attitüde, Normen und Orientationen sowie die Aufnahme der Berufserfahrungen.

ного дела) автор считает развитие умения влиять на человеческое развитие, а цель профессиональной подготовки видит в применении накопленных знаний. На примере Сиракузского университета раскрывает проблемы, связанные с подготовкой и проведением реформ учебных программ, в том числе указывает на возможные завычки, рассматривает вопрос правильной пропорции теоретического и практического обучения.

Als gemeinsames Ziel der Informationszweige (Bibliothekswesen, Informationswesen, Archivswesen) betrachtet er die zur Besserung der Möglichkeiten der menschlichen Entwicklung befähigende Funktion, und als Zweck der beruflichen Vorbereitung betrachtet er die Entfaltung dieser Funktion. An dem Beispiel der Universität Syracuse stellt er die mit der Vorbereitung und Organisierung der Reformen des Unterrichtsplans verbundenen Probleme dar, unter anderem auf die möglichen Hindernisse und auf die Frage des richtigen Verhältnisses der theoretischen und praktischen Bildung eingehend.

Kínai tudományos-műszaki folyóiratok tömörített angol változata

A londoni Scientific Information Consultants (Ltd) cég egy sor kínai tudományos-műszaki folyóirat tömörített angol nyelvű változatának megjelenését tervezi, az eredeti lapok periodicitását megtartva. A tartalomjegyzéken és a tömörítéseken kívül közlik a cikkek bibliográfiai hivatkozásait, ábráit és táblázatait is. A kínai szakfolyóiratok tartalomjegyzékeinek fordításait külön is kiadják.

A tömörített változatok a *Condensed English Versions* sorozatban jelennek meg. Néhány cím: *Acta Metallurgica Sinica*; *Polymer Communications – China*; *Journal of Electronics – China*; *Chinese Journal of Acoustics*; *Journal of Engineering Thermophysics – China*; *Acta Optica Sinica*; *Journal of Infrared Research – China*; *Acta Biochimica et Biophysica Sinica*; *Acta Aeronautica et Astronautica Sinica*; *Chinese Journal of Space Science*; *Earthquake and Vibration Engineering – China*; *China Civil Engineering Journal*; *Numerical Mathematics Journal of the Chinese Universities*; *Acta Mathematica Sinica*; *Journal of Computer Science & Technology*; *Acta Pharmacologica Sinica*; *Journal of Nuclear & Radiochemistry*.

A tartalomjegyzék-fordítások címe: *China Journal Contents*. Három sorozata a matematikai, kémiai, fizikai és geológiai; a műszaki; valamint az orvostudományi, biológiai és gyógyszerészeti folyóiratok tartalmát ismerteti.

/Science Reference and Information Service, SRIS NEWS, 1986. 40. sz. p. 4–5./

(Mándy Gábor)